

Чув'яки

Сергій Пилипенко

У маленькій затишній кімнаті світло і тепло. Заботяща, клопітлива рука господинина скрізь порозкидала м'які килимки, подушечки, вишивані скатертинки, мережані серветочки. Якось ніяково сказати тут різке слово, та й не вийде воно: голосний звук потоне в безлічі пухнастих прикрас, поділиться на тисячі перехресних хвиль, що без сліду поглинуть одна одну.

Сидимо попліч на низенькій, широкій канапці з господарем — поетом. Він захоплено розповідає свої вражіння від недавньої відпускнуї подорожі на Кавказ. Поет має пристойну посаду в радянській установі і взагалі не зовсім ясно, чому він — поет.

— Шкода, ах, яка шкода, що ви не були на Кавказі. Дуже, дуже рекомендую!

Скільки тої могутньої величної краси. Дух завмирає! Стоїш зачарований, відчуваєш себе мізерним, ні до чого не здатним пігмеєм. Здавалося б — ніколи звідти б не вертав, оселився б десь на міжгір'ї і пив би тую красу, як казкову воду живущу. І поеми створив би — на всесвіт, на людство ціле, такі ж могутні, величні, як гори навколо, як скелі, провалля, як море...

Мрійно відкинувся на спинку канапи й струмнив м'яким потоком свої спогади, мимоволі підпорядковуючи слова плавкому ритму думок. У супротивне вікно безладно купилися пліскуватими трикутниками дахи міських будівель, серед них витикались де-не-де гостроверхі бані церков з потемнілими в революцію, облупленими хрестами, що безсило розпластали в сірій міській куряві свої руки, немов скаржачись на свою лиху долю. Але зіщулені очі господаря вбачали, видимо, в тих купах жерсти й жовтої цегли дивоглядні пасма снігових шпирин, пелени димливої мряки звивались у легкі надгірні хмарини, а внизу, брудними вулицями, кипіли водоспадами гомінкі гірські потоки, віковичним шумом оживлюючи сірі скелі своїх стрімчастих берегів.

І стільки сумирного, заслужованого пристойним життям блаженства було на обличчі цієї гладенької, випещеної людини (галстучок метеликом під рожевим підборіддям), що я не витримав:

— Бачу в ваших словах суперечність. Пігмеї не можуть творити величних поем.

Плавка течія перетнулася. Господареві її непокійно тріпнулись, а брезька рука взяла поправляти вишивану подушку, що ненароком лягла на канапі якось криво, розладжуючи заведений доброю господинею хатній порядок.

Вона прийшла на допомогу, наївно підкреслюючи мою лайливу думку:

— А ви знаєте, він уже багатенько написав про Кавказ. І так гарно виходить. Подеклямуї гостеві, котику!

Її постать, уся складена з м'яких півкуль, завжди нагадувала мені нерозв'язне завдання квадратури круга, і це викликало невгамовну, безсилу злість: отаке просте, коловидне — і от не спрямуєш його, не переробиш. Обів'ється навколо м'яким звивом — і не знайдеш кутка розчепити. Навіть до господаря легкий немов жаль ворухнувся:

запхала в подушки доля, бавовною заклала вуха — і сам, як бавовна, цей котик...

— Ні, ні, не ворухись, кицю! Я сама твої вірші дістану, — воркує господиня й нечутними кроками пливе через кімнату до чистенького бюро в кутку.

Жах перед неминучою декламацією змушує мої очі безпорадно блукати навкруги, шукаючи рятунку. Кляті господинині ноги простують до бюро упевненими, але напрочуд м'якими кроками. Мій зір падає безсило на ці котячі ноги і бачить на них м'якошкірі кавказькі чув'яки.

— Ах, це ті самі чув'яки? — раптом переможно вигукую я і обертаюсь напружено до господаря.

— Так, так, — задріботів переполошено він, прикладаючи пучку до пухлявих уст, — я вам, здається, вже казав: ці чув'яки я привіз дружині з Кавказу. Це чудове, вигідне місцеве взуття... Купив у гірському аулі...

— Щось подібного ви говорили, — ухилиюсь від ясного підтвердження і милуюся з його загубленого самовдоволення, з принижено-благального вигляду сполошених, мигливих очей. Його біляста, брезька рука сіпає галстучок, ніби він давить гладку шию, і шовковий метелик скошує свої акуратно випрасувані крильця. Це остаточно задовольняє мене, і я милосердо дивлюся на кавказькі чув'яки, що їх хвальковито виставляє господиня перед мої очі, водночас кокетуючи гладенькими литками в тугих стрільчастих панчохах.

— Дивіться, яка елегантність!

— О, на ваших ніжках усе елегантно! — випаляю урочисто міщанський комплімент і додаю в тім же дусі. — Ніяка кавказька краса не могла примусити вашого чоловіка забути про вас — і от витвір величного Кавказу у вас під ногами, ви топчете його.

Господар знов непокірно засовався на канапі, намагаючись збагнути, скільки іронії заховано в моїй тираді, — але задоволена посмішка півкулястої дружини заспокоює його.

— Так, він був такий милий, що не забув привезти мені цей жаданий подарунок.

Злорадість — ах, яке це насолодне почуття! Воно танцювало в мені побіденного танку весь вечір, і тільки за його допомогою я міг піти на нелюдські тортури й вислухати уважно й серйозно цілий оберемок віршів кавказького мандрівника. Воно фокстротило в мені й тоді, як вертав я додому й згадував підлесливі підморгування господаря, його розгубленість, переполох. Увесь бо вечір він хитавсь між жахом невідворотної небезпеки й радощами оминення її, костричивсь від найменших натяків, холол, полотнів і знов розпливався у квашене тісто, рожевів і блищав самовдоволенням. А все через пару чув'яків... М'яку, тонкошкіру, як і це подружжя, пару чув'яків.

Не думайте, що секрет їх складний і в ньому сінь цього оповідання. Я не хотів би, щоб у ньому взагалі була будь-яка сінь. Просто я не люблю самовдоволених людей, і мені здається, що їм нічого робити на землі, а до того я... я ніколи не був на Кавказі. Може, так невміло злощуся... В усякому разі було так.

Одного погожого ранку, коли так хочеться спати після цілонічної редакторської праці, в двері моєї самотньої кімнати хтось настирливо, нахабно загрюкав, — одного

погожого ранку, коли так хочеться спати...

— Оце просто з Кавказу — й до вас. Дозвольте на якихось півгодини речі лишити. Не одягайтесь, будь ласка, зараз я щезну. Спіть, мій дорогий, спокійно! Спіть!

І справді: небавом він щез, цей гладенький чоловічок з шовковим метеликом на шиї. Та за який час знов тарабанив (спіть, бач, спокійно!), потім, сопучи, одмикав новеньку валізку, совав туди загорнену в бузкову шумку обгортку якусь покупку і солоденьким голосочком співав — виправдовувавсь.

— Забув, знаєте, жінці чув'яки на Кавказі купити: так же просила. Згадав аж по дорозі назад. От і бігав тут на базар. Тепер і додому можна. Прощайте. Заходьте. Оповім багато цікавого.

І я, уявіть собі, частенько-таки заходжу до нього — послухати, бачте, багато цікавого. Адже я знаю напевно, який саме витвір величного Кавказу топче гладкими ногами шановна господиня затишної, теплої кімнати, м'яких чув'яків і самовдоволеного чоловіка з метеликом на шиї. А хто знає хоч найменший секрет, той почуває себе вищим від інших людей. Чи ж позбавляти себе цієї насолоди?

14/XII 1928 р.